

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

MAREC

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

Izpitna pola 2

Razčlemba neumetnostnega besedila

Petek

17. marec 2000 / 90 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. V izpitno polo je vloženo obravnavano neumetnostno besedilo.

PREDMATURITETNI PREIZKUS

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Naloge, pisane z navadnim svinčnikom, se točkujejo z nič (0) točkami.

V tej izpitni poli je 36 nalog. Rešitve vpisujete z navadno rabo velikih in malih pisanih ali tiskanih črk v prostor, ki je za to predviden, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Vpisovanje rešitev s samimi velikimi tiskanimi črkami (verzalkami) ni dovoljeno (odbitne točke). **Pišite razločno.** Nečitljive rešitve ter nejasni popravki se točkujejo z 0 točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov, posebno pri nalogah, zaznamovanih s črko J (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak).

Število točk, ki jih lahko dobite za posamezne naloge, je navedeno v izpitni poli.

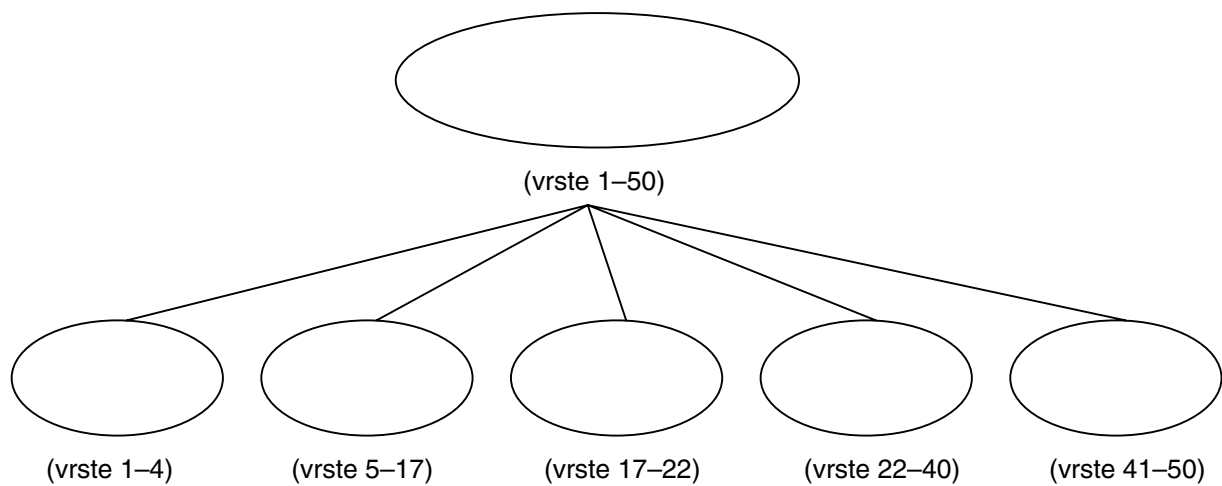
Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Velkavrhov članek je namenjen _____ in spada po funkcijski zvrstnosti med _____ besedila. 2 točki
2. Strokovno področje avtorja besedila je
- a) astronomija
 - b) meteorologija
 - c) ekologija
 - č) biologija
- 1 točka
3. Prvino nejezikovnega sporočanja v tem besedilu predstavlja _____ .
Njena vloga pa _____ pomensko dopolniti besedilo. 2 točki
4. Čeprav besedilo ni členjeno na odstavke, lahko govorimo o glavni temi in o podtemah. Povzemite bistvene dele tako, da dopolnite miselni vzorec.

12 točk

5. Obkrožite črke pred tistimi štirimi trditvami, ki **ne** ustrezajo priloženemu besedilu.
- Junija so padavine enakomerno razporejene čez ves mesec.
 - Junija dežuje povprečno vsak tretji dan.
 - Junija so nevihte pri nas najpogostejše.
 - Junija je več suhih kot deževnih dni.
 - Junija je na Krasu v povprečju bistveno manj padavin kot v Ljubljani.
 - Junija trajajo padavine po navadi ves dan.
 - Junija je najbolj suho ob morju.
 - Junija se padavine pojavljajo tudi takrat, ko naj bi bilo sončno in suho.
 - Junija je v Ljubljani v povprečju več padavin kot maja.

4 točke

6. Kateri Medard bi bil ljubši Vam: tisti iz drugega pregovora (vrste 10–12) ali tisti iz tretjega (vrste 15–17)? Pojasnite zakaj.

2 točki J

7. Začetna poved v peti vrsti ni popolna (ni povedka). Dopolnite jo z glagolom/glagolskim izrazom, ki bo sobesedilno ustrezen, in jo napišite.

2 točki J

8. Povežite glavni stavek z ustreznim odvisnikom, da bo celotna poved pomensko skladna z besedilom.

Več možnosti za padavine je poleti,

ko je več sončnih dni.
zato je več sončnih dni.
če je več sončnih dni.
potem je več sončnih dni.

2 točki

9. Dopolnite.

- Kmetje so postali nekoliko manj odvisni od vremena, odkar _____

_____.

- Medard goduje spomladi, Matija _____ in ledeni možje _____.

(letni čas)

(letni čas)

3 točke

10. Ovrednotite spodnjo trditev in obkrožite ustrezno.

Odgovor na vprašanje, zastavljeno v naslovu, nam poda avtor z besedilom.

DA / NE

Svojo odločitev utemeljite v dveh povedih.

4 točke J

11. Namen besedila je

- a) posvariti kmete, naj pravočasno pospravijo seno.
- b) predstaviti škofa in svetnika Medarda.
- c) razložiti izvor besede Medard.
- č) dokazati, da vremenski pregovori držijo.
- d) napovedati vreme za štirideset dni naprej.
- e) pojasniti ljudske vremenske pregovore o Medardu.
- f) potrditi, da svetniki vplivajo na vreme.

(Obkrožite najustreznejšo možnost.)

2 točki

12. Prevladujoči slogovni postopek v srednjem delu besedila (vrste od 25 do 40) je _____
_____, nanj pa še posebej kaže glagolski izraz _____.

3 točke

13. S klicajem v 14. vrsti želi tvorec besedila

- izraziti (kmetovo) čustvo.
- podkrepiti pomembnost povedi.
- veleti kmetu, naj se zjoka.

(Podčrtajte ustrezno.)

2 točki

14. Popravite slovnične in pravopisne napake. (Na napačnih mestih vstavite popravke. Ne pišite korekturnih znamenj.)

Hladen zrak se je včeraj začel spuščat proti Jugu. Ob slovensko madžarski meji, na dolenskem in v Beli Krajini, se bo zjutraj še zadrževala megla. Od severo-zahoda bo začel počasi pritekati bolj topel zrak, a se kljub 10. stopinjam celzija in visokem zračnem pritisku, v nižinah nebo kaj dosti poznalo. Kakšno bo vreme ob koncu tedna pa še ne moremo napovedati?

Še opozorilo Dva km za mejo na avstrijski strani, se je na cesto usul zemelski plaz, zato v naslednih dneh vožnja čez predor ni možna.

7 točk

15. Kateri glas je v spodnjih besedah zapisan s črko I?

Človek je zato izumil kozolce ... In čeprav se junija pri nas vreme pogosto spreminja, pade velikokrat le nekaj kapelj dežja.

Izpisane besede ustrezno razvrstite v preglednico.

I	u	I'

2 točki

16. V povedi *In potem sosed ugotovi, da bo moral kljub dežju tudi on zalivati vrt, če vam noče zavidati* vsebujeta dve besedi **polglasnik**. Izpišite ju.

2 točki

17. Debelo tiskani besedi zapišite naglasno znamenje.

*Ali pa, kot na Notranjskem, **zlagali** seno v kope, ki so dačakale tudi pomlad.*

Ohrani beseda pomen tudi, če ji spremenimo naglasno mesto?
Svoje razumevanje pomena dokažite tako, da drugače naglašeno besedo uporabite v novi povedi.

3 točke J

18. Namesto prevzete besede **varianta** uporabi pisec v prvem delu besedila slovensko besedo. Katero?

1 točka

19. Če prevzetim besedam takoj ne poiščemo domačih ustreznic, le-te v jeziku pogosto ostanejo. Iz vrst od 31 do 43 izpišite tiste besede, za katere nimamo slovenskih sopomenk.

2 točki

20. Na črto zapišite nadpomenski izraz, ki združuje naslednja lastna imena: Medard; Matija; Pankracij, Servacij, Bonifacij (ledeni možje).

2 točki

21. Katerim geslom na levi pripadajo slovarske pomenske razlage na desni? Pripadajoče črke zapišite pod številke v preglednico.

1. toča	a) izrazit vremenski pojav z močnimi padavinami in s hudim vetrom
	b) padavine iz ledenih kristalčkov v obliki pravilnih šesterooglatih snežink
2. megla	c) kapljevinate atmosferske padavine, ki nastanejo z združevanjem oblačnih kapljic, še večkrat pa s topljenjem snežink v koloidno nestabilnem oblaku
3. nevihta	č) roj drobnih vodnih kapljic ali zgoščeni hlapi v prizemni plasti zraka
4. dež	d) padavine v obliki večjih ledenih zrn, ki nastanejo v nevihtnih oblakih s primrzovanjem podhlajenih vodnih kapljic

1	2	3	4

4 točke

22. Samo ena od naslednjih stalnih besednih zvez je povezana z vremenom. Obkrožite črko pred njo.

- a) *Spet me je speljal na led.*
- b) *Osel gre samo enkrat na led.*
- c) *Sveti Matija led razbija, če ga ni, ga pa naredi.*
- č) *Led je bil prebit.*

2 točki

23. Razložite pomen zadnje stalne besedne zveze iz prejšnje naloge.

2 točki J

24. Beseda **kozolec** ima dva različna pomena. Napisani primer ponazarja prvi pomen, Vi pa dopišite primer za drugi pomen.

1. sušiti seno v kozolcu

2. _____

2 točki

25. Iz glagola *govoriti* tvorite samostalnike z naslednjim pomenom:

- _____ = izmenjava mnenj, misli
- _____ = govorjenje v korist koga, ki je negativno ocenjen; dokazovanje pravilnosti česa
- _____ = kratek sestavek pred knjižnim besedilom, ki govori o njem in o njegovem piscu

3 točke

26. Podčrtajte tiste besede, ki ne sodijo v isto besedno družino.

dan, danes, predan, daniti se, dnevnik, dnina, enodneven, dno, podnevi, dandanašnji,

danica, danka, dnevnicca, popoldne

3 točke

27. Iz pridevnika *suh* tvorite izpeljanke, ki bodo označevale:

dejanje _____

vršilca dejanja _____

napravo _____

kraj/prostor _____

4 točke

28. Prislovno določilo vzroka v spodnji povedi pretvorite v odvisnik.

Kljub dežju bo moral tudi sosed zaliti vrt.

Napišite celotno pretvorjeno poved.

Poimenujte vrsto odvisnika. _____

3 točke J

29. Iz vrst od 25 do 40 izpišite začetek (prve tri besede) tistih dveh zloženih povedi, ki imata enako stavčno strukturo (S + S / S).

Začetek prve povedi: _____

Začetek druge povedi: _____

4 točke

30. Poved pretvorite v samostalniško besedno zvezo z desnim prilastkom.

Vreme je spremenljivo. _____

2 točki

31. Katero stavčnočlensko vlogo opravlja beseda **bavbav** v povedi *In kakšno je to bavbav junijsko vreme?*

2 točki

32. V novi povedi uporabite besedo *bavbav* še v vlogi predmeta.

2 točki J

33. Poimenujte glagolski naklon v stavku iz 28. vrste.

1 točka

34. Poved, v kateri je glagol **biti** polnopomenski, prepisite in ji s podčrtovanjem določite stavčne člene.

*Znana je še ena različica.
Takrat je seno že v kozolcih.
Vreme je pri nas junija zelo spremenljivo.
Kozolci so koristni pripomočki.*

_____ 3 točke

35. Izpišite nanašalnico za naveznik **jih** v 43. vrsti in poimenujte vrsto navezovanja.

Nanašalnica: _____

Vrsta navezovanja: _____

3 točke

36. Tvorite besedilo, v katerem boste utemeljili, zakaj je Velkavrhov članek komentar. Pri tem si pomagajte s priloženo definicijo.

Vaše besedilo mora vsebovati ponazoritev/konkretizacijo podčrtanih besed. Svoje ugotovitve v zvezi z avtorsko perspektivo (s subjektivnim stališčem) pa podkrepite še z dvema citatoma iz članka.

Besedilo naj obsega 80 do 100 besed ter naj bo slovnično in pravopisno pravilno.

Komentar

Med analitične publicistične žanre, posebej značilne za množične medije (časopis, radio in televizijo), sodi komentar. To je krajši zapis o aktualnem vprašanju, narejen na podlagi različnih informacij o nekem pojavu, dogodku ali procesu. Različna aktualna dejstva so torej povzeta in strnjena, vendar interpretirana z izrazite avtorske perspektive in obdelana s prepoznavnim avtorskim stilom. Komentar obdeluje en sam pojav oziroma dogodek, ki je osvetljen, razložen in razčlenjen; bralec časopisa ali poslušalec radia ima tako priložnost, da zbir (objektivnih) podatkov in dejstev zdaj presoja še v luči subjektivne interpretacije. Komentar sodi med najstarejše novinarske žanre. (Po D. Bajtu)

20 točk J

PRAZNA STRAN